

Sygn. akt III CNP 29/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)
SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)
SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa G. D.
przeciwko A. C. i R. C.
o opróżnienie lokalu i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 grudnia 2016 r.,
skargi pozwanych
o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 21 lutego 2013 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1) oddala skargę,**
- 2) zasądza na rzecz powoda solidarnie od pozwanych kwotę 1800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi.**

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa G. D. przeciwko A. C. i R. C. o opróżnienie lokalu i zapłatę Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 21 lutego 2013 r. oddalił zarówno apelację powoda jak i pozwanych od wyroku Sądu Rejonowego w K. z 13 lipca 2012 r., którym usunięto pozwanych wraz z rzeczami z lokali położonych przy ul. J. w K. oznaczonych numerami 1 i 2 i wydano te lokale w posiadanie powodowi oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Pozwani od wyroku Sądu Okręgowego w K. wnieśli skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem. Zarzucili mu naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie apelacji w jej granicach i niezastosowanie z urzędu przepisów prawa materialnego tj. art. 83 § 1 w zw. z art. 158 w zw. z art. 73 § 2 k.c. Zarzucili także naruszenie wskazanych przepisów kodeksu cywilnego przez przyjęcie za ważną, w ustalonym stanie faktycznym, ukrytą umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie zwrotu pożyczki mimo niezachowania formy aktu notarialnego. Pozwani określili wysokość szkody na kwotę 659.565 złotych, która stanowi równowartość nieruchomości objętej wyrokiem eksmisyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga pozwanych nie zasługuje na uwzględnienie. Istota skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zmierza do ustalenia sprzeczności z prawem wynikającej z wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia przy założeniu, że wywołało ono szkodę stronie postępowania. Zgodnie z art. 424⁴ zd. 1 k.p.c. skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Jak przyjęto w doktrynie sformułowanie „przez wydanie” oznacza, że między wydaniem zaskarżonego orzeczenia a szkodą musi zachodzić związek przyczynowy, przy czym chodzi tu o normalny, adekwatny związek przyczynowy. Kluczowym zagadnieniem warunkującym możliwość uwzględnienia skargi jest więc powstanie u strony postępowania uszczerbku majątkowego na skutek zapadłego orzeczenia. W niniejszej sprawie nie sposób zaś mówić o powstaniu szkody po

stronie skarżących. Zaskarżonym wyrokiem doszło do oddalenia apelacji pozwanych od wyroku nakazującego im opróżnienie lokali. Skarżący upatrują poniesionej szkody w tym, że zapadłe orzeczenie pozbawiło ich własności wskazanych nieruchomości, na skutek przesądzenia z mocą wiążącą dla przyszłych postępowań, że nie są oni już właścicielami tej nieruchomości.. Powołują się przy tym na art. 365 § 1 k.p.c., który to przepis dotyczy mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia. W ocenie skarżących wskazany przepis dotyczy także prejudycjalnego rozstrzygnięcia pewnej kwestii w prawomocnym wyroku. Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić. Zagadnienie mocy wiążącej rozstrzygnięcia w odniesieniu do kwestii prejudycjalnej budzi wątpliwości w nauce i orzecznictwie. Przyjmuje się jednak, jako dominujący, pogląd, że moc wiążąca z perspektywy kolejnych postępowań uzyskują jedynie ustalenia dotyczące tego, o czym orzeczono w związku z podstawą sporu (art. 365 w zw. z art. 366 k.p.c.). W świetle tego stanowiska moc wiążąca orzeczenia nie rozciąga się na kwestie prejudycjalne, które sąd przesądził, dążąc do rozstrzygnięcia o żądaniu i których rozstrzygnięcie znajduje się poza sentencją. Treść uzasadnienia może jedynie służyć sprecyzowaniu rozstrzygnięcia zawartego w sentencji (wyr. SN z 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr 1, poz. 120). W konsekwencji w orzecznictwie przyjęto, że mocą wiążącą nie są objęte w szczególności rozstrzygnięcia o zasadności zarzutów podnoszonych przez pozwanego, takich jak zarzut potrącenia, zarzut prawa zatrzymania, nieważności lub bezskuteczności umowy (por. orz. SN z 21 września 1937 r., I C 2585/36, Zb. Urz. 1938, nr 7, poz. 317, a także wyrok SN z 13 września 2007 r., III CSK 123/07, „Orzecznictwo Sądów w sprawach Gospodarczych” 2009, nr 2, poz. 12). Jak trafnie wskazuje się w doktrynie zagadnienia te mogą być przedmiotem odmiennego osądu w późniejszych procesach bądź jako objęte żądaniem i wówczas rozstrzygnięcie to będzie wiązać inne sądy w kolejnych postępowaniach (art. 365 k.p.c.), bądź ponownie jako kwestia prejudycjalna, ze skutkami wyłącznie dla konkretnego procesu. Skarżący powołuje się w swojej skardze kasacyjnej na inne orzeczenia Sądu Najwyższego, które jednak dotyczą szczególnego przypadku procesów częściowych, czyli sytuacji, w której strona na jednej podstawie faktycznej i prawnej decyduje się na dochodzenie świadczenia w kilku procesach. W takich

przypadkach wyrażany jest pogląd, choć niejednomyślnie, że przyjęta w prawomocnym wyroku podstawa odpowiedzialności, jako przesłanka rozstrzygnięcia wiąże sądy przy rozpoznawaniu kolejnych części należnego świadczenia (por. m.in. uchwałę SN z 29 marca 1994 r., III CZP 29/94, wyrok SN z 14 maja 2003 r., I CKN 263/01, wyrok SN z 23 czerwca 2006 r., IV CSK 89/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 15; wyrok SN z 7 marca 2007 r., II CSK 479/06; wyrok SN z 3 czerwca 2008 r., I PK 301/07). Jest to jednak przypadek wyjątkowy, który nie może rzutować na ogólne reguły oceny zakresu mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia.

Przenosząc te ustalenia na stan faktyczny sprawy nie sposób zgodzić się ze skarżącymi, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego, w którym przyjęto, na potrzeby rozstrzygnięcia sprawy o eksmisję, że doszło do skutecznej sprzedaży przez pozwanych lokali na podstawie ukrytej umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie przesądził z mocą wiążącą dla kolejnych procesów o utracie własności przez pozwanych. Wskazane orzeczenie nie pozbawia w żadnym stopniu pozwanych prawa wykazywania, że przysługuje im prawo własności w innym postępowaniu, w tym w szczególności w procesie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 u.k.w.h.). Z pewnością zaskarżony wyrok nie przesądza bowiem ze skutkiem dla innych sądów i organów, że pozwani tracili własność przedmiotowych lokali.

Nie może także ująć uwadze Sądu Najwyższego, że skarżący dołączyli do skargi wyrok Sądu Apelacyjnego z 25 września 2014 r., którym doszło do oddalenia powództwa A. C. przeciwko G. D., A. M., K. W. i K. M. o ustalenie nieważności umów sprzedaży udziałów w nieruchomości, z których następnie doszło do wyodrębnienia lokali, których dotyczy niniejsze postępowanie. W wyroku tym Sąd Apelacyjny - odmiennie niż w sprawie której dotyczy skarga - uznał, że forma aktu notarialnego zachowana dla umowy sprzedaży nie zostaje użyczona ukrytej pod nią umowie przewłaszczenia na zabezpieczenie przyjął, że jest ona nieważna. Także jednak tanto rozstrzygnięcie nie wiąże na zasadzie art. 365 § 1 k.p.c. innych sądów i organów w odniesieniu do kwestii przysługiwania skarżącym prawa własności lokali stanowiących przedmiot postępowania. Sąd Apelacyjny uznał bowiem w tamtej sprawie, że powódka, a skarżąca w niniejszej sprawie nie miała interesu

prawnego (art. 189 k.p.c.) w żądaniu ustalenia nieważności umów zbycia udziałów w nieruchomości w związku z następczym skutecznym nabyciem przez osobę trzecią własności od osoby nieuprawnionej. Tym samym ani wyrok Sądu Okręgowego w K., ani wyrok Sądu Apelacyjnego zapadły w odrębnym postępowaniu nie stanowią przeszkody do wykazania w innym postępowaniu ważności umów zbycia lokali przez skarżących z powodu na pozorność.

W związku z brakiem związku przyczynowego między wydanym w sprawie prawomocnym orzeczeniem a mającą powstać po stronie skarżących szkodą nie może mieć przesądzającego znaczenia, z punktu widzenia zasadności skargi, sama okoliczność iż Sąd Okręgowy wbrew dominującej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego przyjął, że ukryta pod umową sprzedaży umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie jest ważna, choć nie spełniała warunku formy aktu notarialnego. W dotychczasowym orzecznictwie wyrażano bowiem pogląd, raz na gruncie umowy dożywocia, a drugim razem na gruncie umowy darowizny, że ukryta czynność jeśli nie zachowuje formy szczególnej pod rygorem nieważności, tj. formy aktu notarialnego jest nieważna, nawet jeśli formę tą spełnia czynność pozorna (por. wyrok SN z 12 października 2001 r., V CKN 631/00, OSN 2002, nr 7-8, poz. 91 i uchwała SN z 9 grudnia 2011 r., III CZP 79/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 74). Brak jednak dotąd wyrażnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w sytuacji, gdy umową symulowaną jest umowa przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ w zw. z art. 424¹² k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c.

jw

r.g.